

Relationship Between Depression and Quality of Life with Academic Performance Among Students of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences During the COVID-19 Pandemic

Hoda Ghobeishi pour¹,
Effat Jahanbani²,
Fateme Bakhshi fe'leh³,
Fateme Sabouhi³,
Negar Noroozi⁴,

¹ phd Student, Department of Health management, policy and economics, School of Public Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

² Assistant Professor, Department of Health Services Management, Faculty of Health, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

³ MSc Student, Rehabilitation sciences, Faculty of Rehabilitation, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

⁴ Pharm.D. Student, Department of Pharmacy, Faculty of Pharmacy, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

(Received July 21, 2025; Accepted August 3, 2025)

Abstract

Background and purpose: Assessing students' academic performance and the factors influencing it, including depression and quality of life, is critically important. This study aimed to examine the relationship between depression, quality of life, and academic performance among students at Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences.

Materials and methods: This descriptive–correlational study was conducted on students enrolled at Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences in 2020. The statistical population comprised 5,795 students, of whom 360 were selected using stratified random sampling. Data were collected using the Beck Depression Inventory (BDI), a quality-of-life questionnaire, an academic performance questionnaire, and a demographic information form. Data analysis was performed using SPSS version 26.

Results: The findings showed that pharmacy students had the highest level of depression (mean= 20.4), while the lowest levels of quality of life (mean = 8.61) and academic performance (mean= 11.62) were observed in students from the faculties of Rehabilitation and Dentistry. A significant inverse correlation was found between depression and academic performance ($P < 0.001$). However, no significant association was observed between academic performance and quality of life ($P = 0.12$). Among the independent variables, none showed a significant relationship with academic performance, except for a significant inverse correlation between depression and economic status ($P = 0.02$).

Conclusion: The results suggest that, during the COVID-19 pandemic, depression may indirectly influence students' academic performance. Therefore, addressing mental health - particularly depression - within university settings is essential. Establishing and strengthening counseling centers in universities and student dormitories, as well as developing targeted programs to enhance academic outcomes, is strongly recommended.

Keywords: depression, mental health, quality of life, academic performance, COVID-19

J Mazandaran Univ Med Sci 2025; 35 (248): 112-117 (Persian).

Corresponding Author: Hoda Ghobeishi pour - Faculty of Health, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran (E-mail: hodaaa.gh99@gmail.com)

بررسی ارتباط افسردگی و کیفیت زندگی با عملکرد تحصیلی در دانشجویان علوم پزشکی اهواز در دوران پاندمی کرونا

هدی غیثی پور^۱عفت جهانبانی وشاره^۲فاطمه بخشی فعله^۳فاطمه صبحی^۳نگار نوروزی^۴

چکیده

سابقه و هدف: بررسی عملکرد تحصیلی دانشجویان و عوامل تأثیرگذار بر آن از جمله افسردگی و کیفیت زندگی آن‌ها دارای اهمیت بالایی می‌باشد. این مطالعه با هدف تعیین رابطه افسردگی و کیفیت زندگی با عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اهواز، انجام پذیرفت.

مواد و روش‌ها: جامعه آماری این پژوهش توصیفی-همبستگی، شامل کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال ۱۳۹۹ (۵۷۹۵ نفر) بود که از این تعداد، ۳۶۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. در این پژوهش از پرسشنامه‌های افسردگی بک، پرسشنامه کیفیت زندگی، پرسشنامه عملکرد تحصیلی و پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک استفاده شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ انجام گرفت.

یافته‌ها: بیش‌ترین میزان افسردگی در دانشجویان داروسازی با میانگین ۲۰/۴ و ضعیف‌ترین کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی به ترتیب با میانگین ۸/۶۱ و ۱۱/۶۲ مربوط به دانشکده توانبخشی و دندانپزشکی بوده است. هم‌چنین بین متغیر افسردگی و عملکرد تحصیلی ارتباط معنی‌داری (ارتباط معکوس) وجود دارد ($P < ۰/۰۰۱$)؛ اما بین عملکرد تحصیلی و کیفیت زندگی $P = ۰/۱۲$ ارتباط معنی‌داری مشاهده نشد. از بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته عملکرد تحصیلی ارتباط معنی‌داری یافت نشد و فقط بین افسردگی و وضعیت اقتصادی ارتباط معکوسی مشاهده شد ($P = ۰/۰۲$).

استنتاج: در دوران همه‌گیری کووید-۱۹، افسردگی به‌طور غیر مستقیم بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار بود. بنابراین، توجه جدی به بهبود افسردگی و مدیریت عوامل روانی در محیط‌های دانشگاهی ضروری به نظر می‌رسد. در این راستا می‌توان با فعال نمودن مراکز مشاوره‌ای در دانشگاه و خوابگاه‌های دانشجویی و تدوین برنامه‌های هدفمند در جهت ارتقا عملکرد تحصیلی گام برداشت.

واژه‌های کلیدی: افسردگی، کیفیت زندگی، عملکرد تحصیلی، کووید-۱۹

Email: hodaaa.gh99@gmail.com

مؤلف مسئول: هدا غیثی پور- تهران: دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

۱. دانشجوی دکتری تخصصی، گروه مدیریت، سیاستگذاری و اقتصاد سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران، تهران، ایران

۲. استادیار، دانشکده بهداشت، گروه مدیریت خدمات بهداشتی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد فیزیوتراپی، گروه فیزیوتراپی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران

۴. دانشجوی دکتری داروسازی، گروه داروسازی، دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۴/۳۰ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۴۰۴/۴/۳۱ تاریخ تصویب: ۱۴۰۴/۵/۱۲

مقدمه

افسردگی از جمله مهم ترین اختلالات روان پزشکی و شایع ترین اختلال خلقی است که ۱۲ درصد مردان و ۲۵ درصد زنان را در طول عمر گرفتار می کند و با علائمی مثل کاهش انرژی، علاقه، افکار مرگ، خودکشی و اشکال در تمرکز همراه است. این اختلال همیشه در عملکرد شغلی، روابط اجتماعی و بین فردی مشکل ایجاد می کند. طبق یک مطالعه منتشر شده در سال ۱۴۰۳، حدود ۴۸ درصد از دانشجویان دانشگاه های ایران علائم افسردگی را گزارش کرده اند (۱).

از آنجایی که دانشجویان بخش عظیمی از جامعه ایران را تشکیل می دهند و در آینده کشور نقش چشمگیری دارند، لذا سلامت روانی و جسمی آن ها از اهمیت زیادی برخوردار است. محیط دانشگاه می تواند تاثیر مثبت و منفی بر دانشجویان داشته باشد (۲، ۳). تحصیل در دانشگاه با توجه به وجود استرس های گوناگون، با اضطراب و افسردگی و افت کیفیت زندگی همراه است و منجر به افت عملکرد تحصیلی می شود (۴، ۵). عملکرد تحصیلی به معنای مقدار یادگیری آموزشی و توانایی برنامه ریزی و خودکارآمدی است و شامل کلیه فعالیت ها و تلاش های یک فرد در جهت کسب علوم و رسیدن به اهداف خود است (۶).

کیفیت زندگی امروزه یکی از پیامدهای مهم سلامتی به شمار می آید که جهت مواردی همچون ارزیابی مداخلات بهداشتی، اندازه گیری آن در بسیاری از پژوهش های سلامتی ضروری است (۷). کیفیت زندگی شامل برداشت اشخاص از موقعیت زندگی خویش براساس فرهنگ و سیستم ارزشی که در آن زندگی می کنند، تعریف شده است (۸).

با وجود انجام مطالعات متعدد در ایران و سایر کشورها، بررسی هم زمان تغییرات افسردگی، کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی دانشجویان در بستر دوران همه گیری کووید-۱۹ کم تر مورد توجه قرار گرفته است. با توجه به این که این دوران می تواند وضعیت

روانی و کیفیت زندگی دانشجویان را تحت تأثیر قرار داده و در نتیجه بر عملکرد تحصیلی آن ها اثرگذار باشد، مطالعه حاضر با هدف بررسی میزان و ارتباط این متغیرها در میان دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال ۱۳۹۹ انجام شده است.

مواد و روش ها

جامعه آماری در این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی، شامل ۵۷۹۵ دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال ۱۳۹۹ بود. نمونه گیری به روش تصادفی طبقه بندی شده و چند مرحله ای انجام شد و ۳۶۰ دانشجو به تناسب جمعیت هر دانشکده انتخاب شدند. معیار ورود به مطالعه شامل رضایت شرکت کنندگان، نداشتن بیماری جسمی جدی و عدم فوت بستگان درجه یک در شش ماه گذشته بود. پرسشنامه ها به صورت آنلاین از طریق شبکه های اجتماعی و کانال های رسمی دانشگاه ارسال شد. از ۴۰۰ پرسشنامه ارسال شده، ۳۶۰ پرسشنامه بازگشت داده شد که نرخ پاسخ دهی ۹۰ درصد را نشان می دهد. ابزارهای مورد استفاده شامل پرسشنامه دموگرافیک (شامل جنسیت، سن، وضعیت تأهل، وضعیت اقتصادی، دانشکده، مقطع تحصیلی و بومی یا غیر بومی بودن)، پرسشنامه افسردگی بک فرم دوم با ۲۱ سوال و پایایی کرونباخ ۰/۹۱ و روایی تأیید شده، پرسشنامه ۲۶ سوالی کیفیت زندگی WHOQOL-BREF با چهار حوزه اصلی سلامت جسمانی، روانی، روابط اجتماعی و محیطی و پایایی بالای ۰/۷، و پرسشنامه عملکرد تحصیلی در تاج با ۴۸ سؤال در پنج بعد اصلی و پایایی ۰/۷۴ بود (۹-۱۱). داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ و آزمون های آمار توصیفی (مانند درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، آزمون آنالیز واریانس و t تست مستقل) با سطح معنی داری ۰/۰۵ تحلیل شدند. همچنین رعایت اصول اخلاق پژوهش تضمین و کد اخلاق (IR.AJUMS.REC.1399.802) دریافت شد.

یافته‌ها و بحث

کل پاسخ دهندگان در این مطالعه ۳۶۰ نفر بودند که ۸۵ نفر (۲۳/۶ درصد) مذکر و ۲۷۵ نفر (۷۶/۴ درصد) مؤنث بودند. میانگین سنی دانشجویان ۲۲/۷۰ برآورد شد. ۱۰۳ نفر (۲۸/۶ درصد) از نمونه‌ها مجرد و ۹ نفر (۲/۵ درصد) متأهل بودند. ۲۴۸ نفر (۶۸/۶ درصد) پاسخی به این مورد ندادند. ۲۱۷ نفر (۶۰/۳ درصد) بومی، ۱۴۳ نفر (۳۹/۷ درصد) غیر بومی، ۳۱۷ نفر (۸۸/۱ درصد) وضعیت اقتصادی مناسب و ۴۳ نفر (۱۱/۹ درصد) وضعیت اقتصادی نامناسب داشتند.

بیشترین میزان افسردگی در دانشجویان داروسازی (۲۰/۴) و ضعیف‌ترین کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی به ترتیب با میانگین ۸۵/۲۴ و ۱۲۳/۰۵ مربوط به دانشکده توانبخشی و دندانپزشکی بوده است (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱: میانگین و انحراف معیار افسردگی، کیفیت

زندگی، و عملکرد تحصیلی در بین دانشکده‌ها			
متغیر	دانشکده	تعداد	میانگین $\pm$ ۱
افسردگی	بهداشت	(درصد)	انحراف معیار
	۱۲/۱۷ $\pm$ ۱۲/۱۳	(۱۳/۹)۵۰	۱۲/۱۷ $\pm$ ۱۲/۱۳
	پزشکی	۱۲/۶۱ $\pm$ ۱۵/۳۴	(۳۰/۸)۱۱
	دندانپزشکی	۱۳/۴۴ $\pm$ ۱۸/۱۱	(۵/۰)۱۸
	پیراپزشکی	۱۴/۱۹ $\pm$ ۱۹/۴۷	(۲۰/۳)۷۳
	پرستاری	۱۲/۴۶ $\pm$ ۱۵/۴۷	(۱۶/۹)۶۱
	داروسازی	۱۴/۱۳ $\pm$ ۲۰/۴۰	(۶/۱)۲۲
	توانبخشی	۱۰/۷۲ $\pm$ ۱۱/۸۸	(۶/۹)۲۵
	بهداشت	۱۴/۴۵ $\pm$ ۱۸/۶۲	(۱۳/۹)۵۰
	پزشکی	۱۲/۶۳ $\pm$ ۱۸/۹۰	(۳۰/۸)۱۱
	دندانپزشکی	۸/۶۱ $\pm$ ۹/۱۷	(۵/۰)۱۸
کیفیت زندگی	پیراپزشکی	۱۱/۳۷ $\pm$ ۸/۷۸	(۲۰/۳)۷۳
	پرستاری	۱۳/۱۷ $\pm$ ۸/۷۸	(۱۶/۹)۶۱
	داروسازی	۱۲/۸۴ $\pm$ ۹/۳۶	(۶/۱)۲۲
	توانبخشی	۱۳/۴۱ $\pm$ ۸/۲۴	(۶/۹)۲۵
	بهداشت	۱۸/۵۴ $\pm$ ۱۲/۵۲	(۱۳/۹)۵۰
عملکرد تحصیلی	پزشکی	۱۴/۷۳ $\pm$ ۱۳/۴۲	(۳۰/۸)۱۱
	دندانپزشکی	۱۹/۱۷ $\pm$ ۱۲/۰۵	(۵/۰)۱۸
	پیراپزشکی	۱۵/۰۸ $\pm$ ۱۲/۷۴	(۲۰/۳)۷۳
	پرستاری	۱۳/۵۳ $\pm$ ۱۲/۰۳	(۱۶/۹)۶۱
	داروسازی	۱۲/۲۶ $\pm$ ۱۲/۵۴	(۶/۱)۲۲
	توانبخشی	۱۱/۶۲ $\pm$ ۱۲/۹۲	(۶/۹)۲۵

در مطالعه‌ای دیگر گزارش شد که دانشجویان پزشکی بیشترین درصد شیوع افسردگی و دانشجویان رشته اتاق عمل کمترین درصد شیوع افسردگی را دارند. این تفاوت در نتایج می‌تواند ناشی از تفاوت در شرایط آموزشی،

فشارهای روانی خاص هر رشته، یا تفاوت‌های فردی و محیطی در میان دانشگاه‌های مورد مطالعه باشد (۱۲).

نتایج پیرسون نشان داد که بین متغیر افسردگی و عملکرد تحصیلی ارتباط معنی‌داری (ارتباط معکوس) وجود دارد ($P < ۰/۰۰۱$)؛ اما بین عملکرد تحصیلی و کیفیت زندگی $P = ۰/۱۲$ ارتباط معنی‌داری مشاهده نشد.

با استفاده از آزمون تی مستقل ارتباط بین متغیرهای اصلی (افسردگی، کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی) با جنسیت و وضعیت تاهل به تفکیک بررسی شده است. ارتباط معنی‌داری بین متغیرهای مذکور یافت نشد.

مطالعات مختلفی در زمینه افسردگی در دانشجویان پزشکی در ایران با استفاده از پرسشنامه بک صورت گرفته است. برای مثال شیوع افسردگی در دانشجویان پزشکی علوم پزشکی همدان ۵۵ درصد، در یزد ۶۲/۵ درصد، در دانشگاه علوم پزشکی اهواز ۴۵/۴ درصد و در مشهد ۴۲/۴ درصد بود که بر عملکرد تحصیلی تاثیر گذار بوده است (۱۶-۱۳).

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین عملکرد تحصیلی و کیفیت زندگی رابطه معناداری وجود ندارد. این یافته با نتایج مطالعه تاج‌بخش و همکاران که در آن رابطه معنی‌داری میان کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی گزارش شده بود، در تضاد است (۱۷). این تفاوت می‌تواند به عوامل مختلفی مانند تفاوت در جامعه آماری، ابزارهای اندازه‌گیری، محیط آموزشی، یا شرایط فرهنگی و روانی دانشجویان در دو مطالعه مربوط باشد. از سوی دیگر، نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های مطالعه‌ای دیگر همسو است که در آن مؤلفه‌های کیفیت زندگی تأثیر معنی‌داری بر عملکرد تحصیلی نداشتند (۶).

این امر فرض پژوهش حاضر را مبنی بر عدم وجود رابطه مستقیم میان این دو متغیر تأیید می‌کند. ممکن است عملکرد تحصیلی دانشجویان بیش‌تر تحت تأثیر عواملی مانند انگیزش تحصیلی، سبک‌های یادگیری، منابع حمایتی و شرایط محیطی باشد تا صرفاً کیفیت زندگی عمومی متاثر گردد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که

یافته‌های حاصل از این پژوهش به‌طور جدی از وجود رابطه‌ی معکوس بین افسردگی و عملکرد تحصیلی در دانشجویان حمایت کرده است؛ که این امر توجه بیش‌تر دانشگاه را به مسائل روانی و شخصیتی دانشجویان، شرایط ایجاد کننده افسردگی و رفع عوامل زمینه‌ساز می‌طلبد. در این راستا می‌توان با فعال نمودن مراکز مشاوره‌ای در دانشگاه و خوابگاه‌های دانشجویی و تدوین برنامه‌های هدفمند در جهت ارتقا عملکرد تحصیلی و سلامت روان گام برداشت.

در مطالعات آینده متغیرهای واسطه‌ای و تعدیل‌گر در این رابطه بیش‌تر مورد بررسی قرار گیرد تا درک عمیق‌تری از دینامیک بین کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی به دست آید.

از نقاط قوت این مطالعه، بررسی دانشجویان دانشکده‌های مختلف علوم پزشکی اهواز در دوران اپیدمی است، در حالی که بیش‌تر مطالعات قبلی بر دانشجویان پزشکی متمرکز بودند. از محدودیت‌ها می‌توان به تعداد زیاد سؤالات و آنالاین بودن پرسشنامه‌ها اشاره کرد.

References

1. Mahdavinoor SMM, Moghimi B, Mollaei A, et al. Prevalence and factors related with depression in Iranian university students: a large sample cross-sectional study. Middle East Curr Psychiatry 2025; 32: 24.
2. Mirlohi HS, Azadchehr MJ, Omid A, Banafshe HR, Ghaderi A. Mental health and risky behaviors among students in Kashan University of Medical Sciences: A cross-sectional study. Feyz Med Sci J 2025; 29(1): 85-92. (Persian)
3. Kamiyab N, Esfahani M. A review article: Mental health status of students and its related factors. The First National Conference on Sport, Public Participation and Lifestyle; 2020; Nahavand, Iran. Available from: <https://civilica.com/doc/1348016> (Persian).
4. Rahiminia H, Rahiminia E, Arsangjang S, Sharifirad G. Assessment of stress, anxiety and depression in female students living in dormitories of Qom University of Medical Sciences. Razavi Int J Med 2017; 5(4): e00000.
5. Hysenbegasi A, Hass SL, Rowland CR. The impact of depression on the academic productivity of university students. J Ment Health Policy Econ 2005; 8(3): 145-151. PMID: 16278502.
6. Saedi Z, Farahbakhsh K. Relation among quality of life, lifestyle, academic performance with academic achievement in Isfahan University of Medical Sciences students. Educ Strateg Med Sci 2016; 9(3): 176-185. (Persian)
7. Rezaei S, Hajizadeh M, Kazemi A, Khosravipour M, Khosravi F, Rezaeian S. Determinants of health-related quality of life in Iranian adults: evidence from a cross-sectional study. Epidemiol Health 2017; 39: e2017038. PMID: 28823119.
8. Salimi M, Gharari E, Yaghubi Far M, Rakhshani M. Evaluating Sabzevar University of Medical Science students' quality of life and some of its effective factors. BIHAGH 2013; 16(2): 38-49. (Persian)
9. Tabatabaee J, Ahadi H, Khamesan A. The effect of optimism training on the anxiety and depression of students of psychology at the Azad University of Birjand. Mod Care J 2012; 10(1): 34-42. (Persian)

10. Nejat S, Montazeri A, Halakoei K, Mohamad K, Majdzade R. Standardization of the World Health Organization Quality of Life Questionnaire (WHOQOL-BREF): translation and psychometrics of the Iranian version. *Fac Health Health Res Inst* 2005; 4(4): 1-12. PMID: 18366715.
11. Shafiei FS, Tabatabaei Yeganeh FS, Zahedi Vafa, Safarlian. Predicting academic performance based on students' personality characteristics: A case study of the Sisters' Campus of Imam Sadeq University (AS). *Res Islam Educ Train* 2024; 15(5): 8-26. (Persian).
12. Momtazan M, Mahmoodi N, Baghban M, Ahangari H, Abedin S. Compare rates of depression and mental health among new students in Abadan School of Medical Sciences in two consecutive academic years 91-92 and 92-93. *Educ Dev Jundishapur* 2015; 6(4): 372-377. (Persian)
13. Rezaei T, Yazdi-Ravandi S, Ghaleiha A, Seif Rabiei MA. Depression among medical students of Hamadan University of Medical Sciences in 2014: The role of demographic variables. *Pajouhan Sci J* 2015; 13: 1-8. (Persian)
14. Hosseini Kasnavieh F, Najarzadeh A, Sherafat Z, Tavajohi S. Association between eating disorder and depression among medical students of Islamic Azad University of Yazd in 2013. *Tolooe Behdasht* 2016; 14: 328-337. (Persian)
15. Eisaii Daghighheleh R, Mirzaii A. Study of depression prevalence in medical students of Joondishapoor University of Medical Sciences in Ahwaz. *Educ Dev Jundishapur* 2011; 1: 32-34. (Persian)
16. Ghanei Motlagh S, Shariatifar N, Mohammadpour A. The survey of prevalence of depression and correlation with social and educational factors in Mashhad medical students. *Ofogh Danesh* 2003; 9: 29-35. (Persian)
17. Tajbakhsh G, Reahi S. Investigating the quality of life of students living in the student dormitory of Razi University of Kermanshah and its relationship with their academic performance. *J Sociol Educ* 2015; 5(1): 61-90. (Persian)